

Jak úspěšně produkovat biomléko

Rubelit, s. r. o., je jedna z mála ekologicky hospodařících velkých farem produkujících v ČR kravské biomléko. Do roku 2018 celá produkce končila v Německu. Dnes již část mléka – měsíčně 8000 litrů – zpracovává společnost na vlastní výroby, 2/3 produkce míří prostřednictvím odbytového družstva České biomléko do Olmy a asi třetina do třetí největší biomlékárny v Polsku Bakoma. Ale realizační cena je poměrně nízká. Hlavní manažer a jednatel Ing. Miloš Pátek však věří, že ekologická produkce má v ČR budoucnost.

Producenti kravského biomléka – v ČR by podobných podniků spočítal na jedné ruce – Farma Otročin, Bemagro Malonty... Společnost Rubelit sídlí v Rožné na Vysočině. Nachází se nedaleko hlavního města českého strakatého skotu Radešinské Svatky, takže chov tohoto plemene se doslova nabízí.

Společnost s ručením omezeným Rubelit nese název podle polodrahokamu, který se v okolí nalézá. Jak v úvodu sdělil jednatel Ing. Miloš Pátek, název zvolili po transformaci původního družstva Rožné v roce 1994, když novou společnost zakládalo sedm společníků, původních zaměstnanců družstva. „Jméno firmy sice nezni zemědělsky, ale pomohlo nám to v devadesátých letech, když bankám zemědělství nevonělo a nechtěli nám

poskytnout úvěry. Rubelit spíše otvíral dveře a když už mě přijali na jednání, nenechal jsem se hned odbýt,“ směje se jednatel společnosti.

Od konvenčního k bio

V Rožné se choval český strakatý skot historicky a až do roku 2009 konvenčně. Po transformaci v roce 1994 společnost začínala se stavem 160 krav a 60 jalovic, plus chov prasat s vlastní porodnou a výkrmem, od kterého bylo ustoupeno během několika let. Při mléčné krizi v roce 2009 se vedení společnosti rozhodovalo, co dál. Ing. Pátka získala myšlenka ekologického hospodaření a prý mu trvalo jen pár hodin, aby přesvědčil další společníky pro přechod do bioprodukce. Podnik prošel dvouletým přechodným

obdobím. Brzy na to spolu s dalšími producenty mléka Ing. Pátek založil odbytové družstvo České biomléko a stal se na dlouhá další léta jeho předsedou. Podařilo se vyjednat dlouhodobý vztah s německou mlékárnou Glaeserne Melkerei, kam výrobci českého biomléka několik let realizovali svou produkci za cenu kolem 12 Kč za litr. „Perfektně to fungovalo, mlékárna platila pravidelně zálohu a na konci měsíce vyúčtování. Spolupráce skončila v roce 2018, kdy došlo k politickému rozhodnutí – důvodem pro naši výpověď byla podmínka, že německá mlékárna může zpracovávat biomléko pouze z německého mléka. Pro nás nastala krize – vrátili jsme se na český trh. Tuzemský zpracovatelský průmysl však nebyl a asi stále není

na bioprodukcí připraven. Naše realizační cena klesla na 8,60 Kč,“ podrobně vysvětlil ředitel podniku peripetie kolem realizace mléka. Rubelit s. r. o. vyprodukuje 1,8 milionu litrů mléka za rok, dodává prostřednictvím odbytového družstva České biomléko do Olmy a polské Bakomy, část produkce zpracováváme ve vlastní minimlékárně. „Naštěstí už se podařilo vyjednat výkupní cenu biomléka na současných 10 až 10,50 Kč. Věřím, že bioprodukce se v ČR odrazila ode dna, zejména roste obliba u mladých lidí, kteří chtějí kupovat zdravé produkty od zvířat, kterým se dostává nadstandardní péče,“ dodal jednatel. Chov českého strakatého skotu firmy Rubelit čítá 367 krav a tomu odpovídající množství jalovic a telat. Větší

Ing. Miloš Pátek před kontejnerovou mlékárnou v areálu farmy v Rožné

část krav je ustájena v rekonstruovaných stájích v Rožné, druhá část krav má životní komfort o level výše – na středisku Milasín. Jde o úspěšnou přestavbu kravína K96 na moderní a dobře ventilovanou stáj se dvěma boxy dojícího robota od společnosti GEA. Kapacita boxových loží je více než sto míst, zatím je v Milasíně ustájeno asi 60 krav. Dojivost je 20 až 24 litrů mléka denně při složkách 3,9 % tuku a 3,35 % bílkovin.

Zootechnička Petra Sadecká se kromě jiného věnuje také plemenářské práci, v Rubelitu už se podařilo odchovat čtyři plemenné býky českého strakatého skotu. Populární jsou ge-

neticky bezrohá zvířata. Pokud jde o odrohování, podařilo se sehnat speciální pastu povolenou v ČR do ekoprovozů, kterou se pomažou pučnice mladých telat a rohy jim z 95 % nenarostou.

Minimlákárna jede na plné obrátky

Asi 8000 litrů mléka měsíčně se zpracovává v kontejnerové minimlákárně přímo v zemědělském areálu v Rožné. Výsledkem jsou chutné mléčné produkty zabalené v kvalitních skleněných obalech, jako např. bílé nebo ovocné jogurty, tvarohové krémy, tvaroh, čerstvé sýry, máslo, smetana a zakysaná smetana, mléčné nápoje a další. Mlákárna se skládá ze dvou tepelně izolovaných kontejnerů, které byly na farmu instalovány během několika hodin.

Výrobky z minimlákárny dodává aktuálně Rubelit do devíti obchodů včetně Brna a Prahy, a prodává přímo na farmě. Poptávka prý roste tak rychle, že ji výroba není schopna uspokojit. Proto Miloš Pátek plánuje rozšíření minimlákárny o další jednotky, zejména o skladovací a manipulační kapacity. Možná se také pustí do výroby plesnivých sýrů – ty totiž nelze dělat s čerstvým sýrem v jednom provozu neboť plísň se dostávají všude. Blízkým cílem je zpracovávat asi 18 000 litrů mléka za měsíc. Pro dopravu mléka z mléčnice kravína, která je asi 50 metrů od místa zpracování mléka, dobře poslouží vozík Milk taxi s izolovanou pasterizační nádrží. Ten k napájení telat slouží dobře, proto společnost plánuje pořídit ještě jeden.

Přeštické plemeno bude vhodně spotřebovávat vedlejší mléčné produkty z výroby

Výživa se promítá i do produktů

Mléko z Rubelitu si prý chválí kromě spotřebitelů také kavárníci. Proč je tedy oproti konvenčnímu mléku také dobře hodnoceno? Ing. Pátek je přesvědčen, že hlavním důvodem je fakt, že mléko z biofarmy a malých mlékáren není homogenizované a je plnotučné. Důležitou úlohu hraje také výživa. Přestože dříve podnik vyráběl kukuřičnou siláž, již několik let od krmení tímto objemným krmivem odstoupil. Hlavními složkami krmné dávky jsou senáže z jetelovin, kvalitní seno a jadrné krmivo z vlastního obilí, dříve se do krmných dávek nakupovala také biosója. „Zkoušeli jsme na požadavek německé mlékárny produkovat tak zvané senné mléko – což znamená, že krávy nesměly přijímat žádná konzervovaná–fermentovaná krmiva. Od půlky dubna do července jsme krmili zeleným krmivem. Pro dostatek sena je třeba ale mít dosušecí linku

např. v podobě využití přebytečného tepla z bioplynové stanice. Další možnou specializací je tzv. NOP mléko – neboli mléko od krav, které jsou chovány minimálně rok bez použití antibiotik,“ představil jednatel možnosti, které nabízí speciální produkce mléka.

Půda je již zregenerována

Ekologicky hospodařící Rubelit má kromě tržeb z živočišné produkce (70 %) také významně zastoupenou rostlinnou výrobu. „Eko- rostlinná výroba neznámá extenzivní hospodaření, je to naopak intenzivní návrat k tomu, co dělali naši dědové – osevňovací postupy, správná agrotechnika. „Počátky byly krušné, ale již třetím rokem na dožínkách se někteří nevěřící Tomášové divili, že máme stejné výnosy jako při konvenčním hospodaření, aniž bychom „stříkali“,“ vysvětluje Miloš Pátek s tím, že základem jsou prutové brány a likvidace plevelů ve fázi děložních lístků. „Hnojíme nej-

Výroba v minimlákárně se téměř nezastaví

V rekonstruované stáji v Milasíně dojí dvouboxový robot od výrobce GEA

Faremní prodejna v Rožné má širokou nabídku

méně rok odleželým hnojem a na půdě se projevilo, že i v suchých letech dokázala zadržet vláhu a dát výnos. Mohu s klidným srdcem dnes prohlásit, že po deseti letech ekologického hospodaření je již půda zregenerována," doplnil Pátek.

Návrat k vepřovému

Další myšlenkou, která se rodí v hlavě manažera společnosti Rubelit, je návrat k produkci vepřového. S rostoucí výrobní kapacitou biomlékárny totiž roste i objem vedlejších produktů jako syrovátky nebo odstředěného mléka. Někdy lze zkrmovat také výrobky, kterým už by záhy vypršela expirace. Proč by to nemohli spotřebovat čuníci? „Jak víme, každý kulturista v době, kdy nebyly žádné steroidy a výživové doplňky, doplňoval bílkoviny po jídání velkého množství tvarohu. Tak mu rostla svalová hmota. A máme již odzkoušeno, jak krásně přirůstá svalová hmota přeštickým prasatům, které zatím v provizorních podmínkách vykrmujeme v areálu nedaleko od kontejnerové mlékárny. Prasata bych chtěl vykrmovat ve venkovních výběžích na hluboké podestýlce s laminátovými přístřešky – co funguje u telat, proč by nemohlo u prasat," vysvětlil Ing. Pátek své plány a doplnil, že stejně jako v případě biohovězího, bude zpracovávat vepřovou produkci na jatkách partnerské společnosti Mitrovský dvůr, a. s. Spolupráce mezi Rubelitem a statkem v nedalekém Mitrově vznikla v roce 2015 a lze hodnotit velice kladně.

Mitrovský dvůr je známý jako producent biohovězího masa plemene aberdeen angus. Rubelit a jeho dceřiná firma Krčma Nový dvůr, s. r. o., vykrmuje asi 350 býků plemene C. Podle Ing. Pátka lidé již pochopili, co je kvalitní hovězí maso, které musí po porážce nejméně 14 dní viset v chladicím boxu, aby dozrálo. Letos se rozbourá pro potřeby maloobchodu zhruba jeden byk týdně, ale cesta je podle jednatele dobře zvolena. Rozvoz je zajištěn autemobilem s chladicím boxem, který je sdílen rovněž s firmou Mitrovský dvůr. „Podobně jako v každém podnikání není problém vyrobit ale prodat a dostat zaplacené. Poptávka má tendenci se zvyšovat, ohlasy jsou úžasné. Je to ale běh na dlouhou trať, který zahrnuje správu prodejních míst a dobrou osvětu," dodal k tomu Ing. Pátek.

Spolupráce mezi farmami

Farma v Rožné se účastnila projektu testování udržitelnosti jako součást případové studie projektu UNISECO. Spolupracovala s Ing. Andreou Hrabalovou z nevládní organizace Bioinstitut, která projekt v ČR koordinuje. Zvoleným dilematem studie bylo: Jak udržet příznivý způsob hospodaření na orné půdě mléčných ekofarem na

Vysočině a současně zajistit jejich dlouhodobou udržitelnost. Navržena byla řada strategií (např. sdílení zkušeností k posílení efektivity produkce, přivláčení dalších akterů v oblasti odbytů – užší propojení se zpracovateli, obchodníky, zapojení se do veřejného stravování, budování společného zpracování), všechny však spoléhají na posílení spolupráce mezi zemědělci, jelikož realizovat je samostatně může být pro jednu farmu obtížné a nákladné.

„Výsledkem je, že ekologické farmy produkující mléko, ačkoli se sdružily do družstva České biomléko, jsou stále velmi ekonomicky zranitelné. Křehká ekonomika mléčných ekofarem je potenciální hrozbou či překážkou pro zachování jejich prospěšného hospodaření. Klíčové je investovat do spolupráce v zemědělství. Následně se otevřou možnosti, které nejsou na první pohled viditelné, existující dotační nástroje nebo tržní pobídky, které nejsou jednotlivé farmy schopny využívat v dostatečném rozsahu, se stanou účinnější," přidala svůj komentář na závěr Ing. Andrea Hrabalová. Více o projektu: <https://uniseco-project.eu/cs>.

Lukáš Prýmas

Ekologické zemědělství v ČR – zaostřeno na živočišnou produkci

Vznik ekologického zemědělství (EZ) v České republice se datuje od roku 1990. Dnes v režimu EZ hospodaří více než 4 600 farem, které pečují o zhruba 15 % zemědělské půdy ČR (tj. 540 tis. ha). Většina ekofarem se věnuje chovu hospodářských zvířat, významný podíl skotu, ovcí, koz a koní si tak může užívat přirozených podmínek chovu.

Podle posledních zveřejněných údajů ÚZEI bylo na ekofarmách ke konci roku 2019 chováno téměř 263 tis. kusů skotu (z toho 7247 dojníc), 87 863 ovcí, 9452 koz, téměř 10 tis. koní, 2707 prasat a více než 54 tis. kusů drůbeže. Za posledních pět let vzrostly nejvíce stavy drůbeže, koní a prasat. Jednoznačně však v EZ dominuje chov masného skotu, následovaný chovem ovcí.

Od roku 2014 se počet ekologicky chovaného skotu zvýšil o 17 % (z 225 tis. na 263 tis. kusů), jde především o chov masného skotu (viz tab. 1).

Chov dojníc dlouhodobě stagnuje okolo 7000 kusů. Zastoupení dojníc na stavu skotu v EZ tvoří necelá 3 %, zatímco celorepublikový podíl dojníc na celkovém stavu skotu v ČR činí 26 %. Stavy ovcí od roku 2015, kdy byl dosažen jejich nejvyšší počet 102 523 kusů, každoročně klesají (o 12 % za posledních pět let). Podobný vývoj je zaznamenán u chovu koz, po nárůstu až na 9656 kusů v roce 2015 dochází ke stagnaci, resp. kolísání stavů okolo 9300 zvířat. Naopak stabilní nárůst je dosahován u chovu drůbeže

a koní (o 38 % za posledních pět let). U drůbeže vzrostly stavy z původních 39 330 kusů v roce 2014 na 54 174 kusů, z toho 56 % tvoří brojeři a 40 % nosnice. Stejně tak se daří chovu prasat (nárůst o 36 % od roku 2014), kdy v letech 2018 a 2019 byl na ekofarmách chován jejich historicky nejvyšší počet.

Struktura chovu hospodářských zvířat v EZ

Struktura chovu hospodářských zvířat v EZ se výrazně liší od celkové živočišné produkce ČR. V EZ dominuje chov skotu s 88% podílem na celkovém počtu hospodářských zvířat zařazených v EZ (vyjádřeno v dobytčích jednotkách, DJ), následuje chov ovcí (6 %), koní (5 %)

¹Sběr dat o živočišné produkci na ekofarmách je prováděn Ústavem zemědělské ekonomiky a informací (ÚZEI) ve spolupráci s kontrolními organizacemi od roku 2007, a to z pověření MZE. Data jsou zjišťována při kontrolních inspekcích v průběhu daného roku.

²Podobný vývoj je zaznamenán i u celkových stavů ovcí v ČR – pokles o více než 18 tis. kusů od roku 2015.